

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Vår ref.
09/1350-2-IPO

Deres ref.
200903183-/JRS

Dato:
09.09.09

HØRING - FORSLAG TIL LOVENDRING OG FORSKRIFTSBESTEMMELSER OM UNNTAK FRA TAUSHETSPLIKT FOR ANSATTE VED MOTTAK OG OMSORGSSENTRE

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til ovennevnte høringsbrev av 11.06.2009. Frist for å gi hørings svar er satt til 11. september 2009.

Likestillings- og diskrimineringsombudet skal arbeide for å fremme reel likestilling på alle samfunnsområder uavhengig av kjønn, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn, jf. diskrimineringsombudsloven §3. Forskjellsbehandling på disse grunnlagene er ikke tillatt, med mindre forskjellsbehandlingen er saklig begrunnet, jf. Diskrimineringsloven § 4 og likestillingsloven §3.

Likestillings- og diskrimineringsombudet vil gi merknader til følgende punkter i høringsbrevet:

Departementets forslag til ny § 84a i utlendingsloven (punkt 5)

Punkt 5.1

Departementet foreslår at utlendingsmyndighetene (UDI, UNE og politiet) skal kunne ha tilgang til opplysninger som finnes på mottak og omsorgssentre for å få et best mulig grunnlag for å avgjøre en sak. Det gjelder hovedsakelig saker om asyl, men også andre saker etter utlendingsloven. Det foreslås å lovfeste et klart unntak fra taushetspliktreglene i forvaltningsloven, med en tydelig plikt for ansatte til å gi

opplysningene ved etterspørsel, og samtidig en rett for de ansatte til å gi opplysningene på eget initiativ.

Punkt 5.2.1

Ombudet har forståelse for at opplysninger som ansatte ved mottak har, kan være viktig i mange sammenhenger for utlendingsmyndighetene. Vi er også enig i at ”det er av avgjørende betydning for riktig og effektiv behandling av utlendingssaker, at sakene er tilstrekkelig opplyst og bygger på et korrekt faktisk grunnlag”(s.10). Departementet påpeker videre at ”opplysninger mottaket besitter kan være egnet til å bekrefte eller avkrefte opplysninger asylsøkeren har gitt til utlendingsforvaltningen, og evt gi grunnlag for å igangsette videre undersøkelser”. Eksempler som trekkes inn er hvilket språk beboeren snakker til daglig, også andre forhold som peker på beboerens identitet eller opprinnelsesland. Når det gjelder fastsettelse av alder vil forhold som sosial omgang søkeren har med jevnaldrende ved samme mottak, besøk og permisjoner ha betydning. Imidlertid sies det ingenting om hvordan man kan kvalitetssikre informasjonen som samles og registreres av ansatte. Det sies heller ikke noe om kompetansen ansatte må ha for å komme med vurderinger som skal brukes av myndigheter. Det kan være en fare for at ansatte vil kunne foreta normative vurderinger uten saklig begrunnet belegg, noe som ombudet mener er svært uheldig.

Departementet foreslår at ”av hensyn til beboerens rettssikkerhet og beskyttelse mot vilkårlige og ikke – etterprøvbare kilder og opplysninger, vil det ikke være mulig å varsle utlendingsmyndighetene anonymt”. Ombudet mener at dette ikke er tilstrekkelig og at brudd på rettssikkerhet kan forekomme selv om informasjonen kommer offisielt. Slik vi ser det kan det være en fare for misbruk av personlige og sensitive opplysninger som skal registreres og videregis på eget initiativ, særlig hvis ansatte på mottak og omsorgssentre baserer sin informasjon på etniske-, kjønns-, alders- og atferds stereotyper, noe som kan forekomme. Videre er det et spørsmål om personen selv (eventuelt verge for mindreårige) får a) innsyn i at opplysninger registreres, b) hva som registreres og c) anledning til å rette opp gale opplysninger.

Menneskerettighetene og internasjonale konvensjoner som Norge er forpliktet til, står sentralt i forhold til asylsøkeres (kvinner og barns) rettsbeskyttelse. Statlige plikter er å utvikle gode tiltak og rettslige systemer til tross for at asylfeltet reiser viktige utfordringer i forhold til samfunnskontroll og rettssikkerhet. Samling av informasjon uten klare retningslinjer kan virke som en overvåking av individer som i kraft av at de befinner seg i en asylsøkerprosess er en sårbar gruppe, da særlig mindreårige asylsøkere (som også bor på mottak).

Punkt 5.2.2

For ansatte i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere foreslår departementet en begrenset opplysningsplikt. Det begrunnes med at omsorgssentrenes rolle er annerledes enn ordinære mottak, idet de også fungerer som

omsorgsbasis for barn i en særlig sårbar situasjon. Her begrenses opplysninger om en beboer, og gjelder da opprinnelsesland, identitet, omsorgspersoner og alder.

I forhold til begrensnings av opplysningsplikt for institusjoner for mindreårige asylsøkere, mener ombudet at det ved utformingen av denne begrensningen i stor utstrekning bør tas hensyn til barnets fysiske og psykiske helse, herunder barnets behov for tillit, omsorg og trygghet.

Departementets forslag til forskriftsbestemmelser (p.6)

Lovforslaget gir hjemmel til å fastsette utfyllende forskrifter om hvordan innhenting av opplysninger skal skje og hvilke opplysninger som skal kunne etterspørres.

Punkt 6.2.1 Innhenting av opplysninger fra mottak

Departementet påpeker at opplysningene som etterspørres må være relevante for behandlingen av asylsøknaden. Videre nevnes det eksempler som om beboer har kontakt med asylsøkere med en annen nasjonalitet enn den vedkommende har oppgitt under asylintervju, eller at beboeren ikke vanligvis snakker det språk som søkeren er intervjuet på m m. Ombudet mener at slik informasjon kan gi grunnlag for feilslutninger siden det er ikke gitt at en asylsøker kun skal holde seg til personer fra sin egen nasjonalitet. Det er heller ikke et ukjent fenomen at det innad i et land eksisterer flere språk som innbyggere også forholder seg til.

I forslag til endringer i utlendingsforskriften § 17-7a *Opplysninger fra mottak mv.* formuleres det på følgende måte (s.17) : ”Utlendingsforvaltningen kan be om relevante opplysninger som kan bidra til å avklare en beboers opprinnelsesland, identitet, og asylgrunnlag. Også andre opplysninger kan være relevante”.

Ombudet mener at her må departementet komme med klare retningslinjer og en konkret liste av opplysninger som er relevante, og samtidig utarbeide rutiner på innhenting av opplysninger med mulighet for asylsøkere å få innsyn i sin mappe. Departementet må også forhindre at asylbarn kan bli brukt som informanter i forhold til foreldres sak, samt se fare for uriktige opplysninger gitt av beboere om andre beboere som tilhører en annen etnisk gruppe, politisk tilhørighet eller seksuell legning.

Hvem en person omgås med kan ha sammenheng med mange forskjellige faktorer, som for eksempel tillit og forståelse for hverandres situasjon. Opplysninger utelukkende basert på observasjoner, og eventuelt påvirket av de ansattes fordommer, kan fort medføre en urettmessig ulempe for den enkeltes asylsøknad.

Det bør også fremgå av retningslinjene hvilken vekt UDI kan tillegge opplysninger som ansatte ved asylmottak rapporterer inn. Ombudet mener at disse opplysningene

alene bør ikke tillegges stor vekt, men sammenholdes med opplysninger som UDI selv har om de respektive land (Landinfo) og det som asylsøkeren selv har oppgitt.

Videre bør departementet også ta nærmere i betraktning situasjoner hvor ansatte ved asylmottak bevisst gir feil informasjon om en asylsøker. Det vil ifølge ombudets syn ikke være tilstrekkelig med en opplysningsplikt, så lenge man ikke kan kvalitetssikre de innkommende opplysninger.

Med vennlig hilsen

Mariette Lobo
fungerende avdelingsleder

Irina Polyakova
rådgiver